

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

54-1

BRNO 2013

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 54
Volume 54

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady Head of editorial board	Pavel Kouřil
Redakční rada	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik
Odpovědný redaktor Editor in chief	Petr Škrdla
Výkonná redakce Assistant Editors	Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela
Technická redakce, sazba Executive Editors, Typography	Alice Del Maschio
Software Software	Adobe InDesign CS5
Fotografie na obálce Cover Photography	Putna kultury s MMK nalezená v Popůvkách u Brna (okr. Brno-venkov) Moravian Painted Ware culture vessel found at Popůvky u Brna (Dist. of Brno-venkov)
Adresa redakce Address	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Královopolská 147 612 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk Print	Azu design s.r.o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2013

Náklad 400 ks

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2013 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

TVRDONICE (OKR. BŘECLAV)

Bezejmenná trat'. Paleolit-mezolit? Ojedinělý nález. Uložení nálezu: Regionální muzeum v Mikulově, př.č. 01/13.

Během archeologického dohledu při stavbě plynovodu byl na bodu 48°46'19.791"N, 16°57'32.745"E (WGS-84) nalezen patinovaný, místy retušovaný, typově neurčitelný, štípaný předmět nejspíše z křídového spongolitu místy s vápnitým sintrem, hrany jsou ohlazené. Nelze jednoznačně rozhodnout, zda se jedná o artefakt nebo naturfakt. Geologické podloží zde tvoří pleistocenní váte vápnité pisky (dle informace ze serveru <http://mapy.geology.cz>).

František Trampota

Resumé

A chipped stone-like object, possibly from spongolite chert was found at the above mentioned location. It is not clear if this object is an artefact.

VAVŘINEC (K. Ú. SUCHDOL V MORAVSKÉM KRASU, OKR. BLANSKO)

Jeskyně Pod hradem. Paleolit. Jeskyně. Systematický výzkum.

Jeskyně Pod hradem je situovaná v Moravském krasu, přibližně 21 km severně od Brna na západním svahu Pustého žlebu. Vstup do jeskyně se nachází cca 60 metrů nade dnem údolí. V roce 2011 jsme při archeologickém výzkumu odkryli sedimenty ve čtvercích A a C a v roce 2012 čtverec B, který jsme prokopali do hloubky 260 cm.

Hlavní výzkumné otázky tohoto projektu se týkají místního paleoprostředí a paleoklimatu během marinního izotopového stupně 3 (Marine Isotope Stage 3 – MIS3). Vytvořili jsme několik empirických data setů, které používáme jako proxy pro interpretace paleoprostředí, paleoklimatu a formačních procesů na lokalitě. Tyto údaje zahrnují pylová spektra, spektra uhlíků, mikrofaunu, velkou faunu a zjištění na bázi mikromorfologie a geochemie. Výsledky analýz pylů, uhlíků, stabilních izotopů a mikrofauny poskytují komplexní obraz glaciální krajiny s řadou různých typů prostředí a biomů. Dvanáct doposud změřených AMS dat indikuje fakt, že námi odkrytý profil (vrstvy 3-12) vznikl v době mezi 27 tisíci až 50 tisíci let (po kalibraci). Předběžné výsledky mikromorfologické studie ukazují, že stratigrafické horizonty můžeme rozdělit jak do studených, tak do několika relativně teplejších a vlhčích období.

Ze čtverců A a C jsme získali více než 14 950 kostí (mimo frakce získané mokřým síťováním, tj. <2 mm). Většina kostí je vysoce fragmentovaná, a proto bylo z celkového počtu kostí možné identifikovat pouze 4 %. Kostí medvěda jeskynního (*Ursus spelaeus*) jsou zastoupeny v každé pleistocenní vrstvě. Ostatní nalezené druhy byly sob, jelen, vlk, pratur, kuň, zajíc, liška a středně velký pták. Všechny námi popsané vrstvy jsou tvořeny nevytřídněnými prachovitými hlínami a nevytřídněnou frakcí

ostrohranných až polozaoblených vápencových klastů. Výrazné je nabožení sedimentů fosfáty a to v důsledku rozkladu vývržků a exkrementů (včetně guána). Místy jsou sedimenty prosyceny jemnozrnnou SiO₂ hmotou, pocházející původně pravděpodobně z rozkladu fylititů.

Navzdory tomu, že naše interpretace nepotvrdily existenci interstadiálu Pod hradem tak, jak byl definován Musilem (1965) a ostatními, a dále komentovaný Kuklou (1968), v širším měřítku tento výzkum potvrdil některé výsledky z předchozího výzkumu (1956–1958). Vysoký poměr kostí mláďat a mladých jedinců jeskynního medvěda potvrzuje, že tato jeskyně byla využívána jeskynními medvědy pro přezimování a rození mláďat. Během výzkumů byla znovu potvrzena přítomnost porcelanitu, který byl v minulosti v této jeskyni již nalezen. Nejbližší zdroj této suroviny se nachází v blízkosti Kunětické hory u Pardubic (Nerudová et al. 2012), tj. cca ve vzdálenosti 120 km od námi zkoumané lokality. Transport tohoto typu kamenné suroviny je prozatím pro moravské jeskyně ojedinělý. Malý počet nalezených artefaktů též potvrzuje, že lidé tuto jeskyni navštěvovali jen zřídka a na krátkou dobu. Předběžné výsledky ze stratigrafických srovnání též naznačují podobnosti mezi profilem 2 (Pelíšek 1965, 113–115) a tímto výzkumem. Výsledky nynějšího výzkumu se dále zpracovávají a budou publikovány v několika časopisech. Některé analýzy jsou stále prováděny.

Poděkování

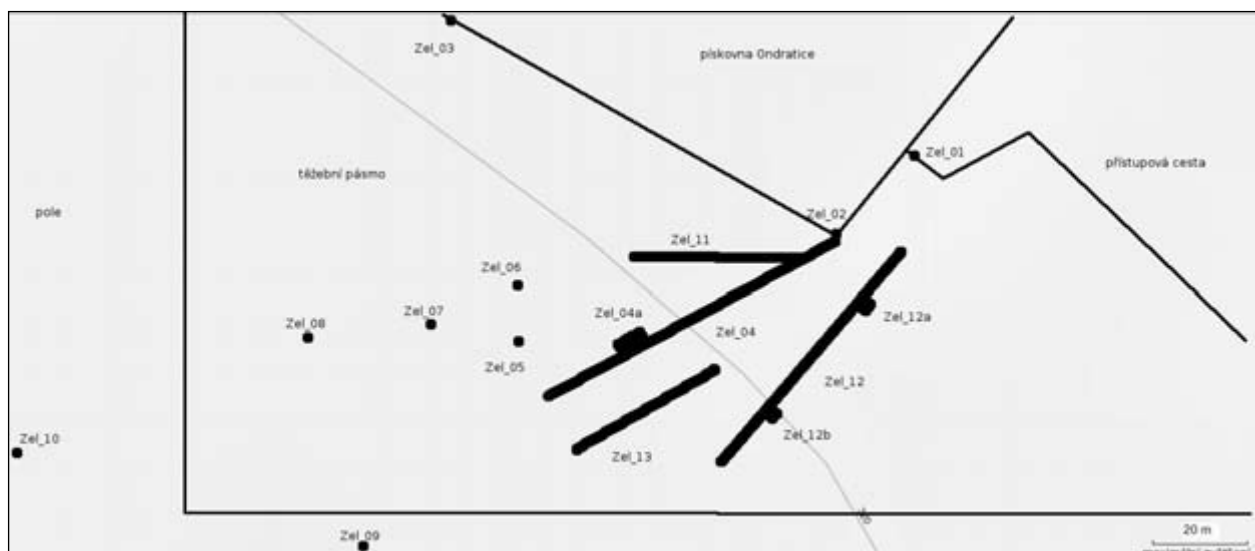
Chtěli bychom poděkovat profesoru Jiřímu Svobodovi za podporu a odborné vedení tohoto projektu a vedení CHKO, zvláště RNDr. Antonínu Tůmovi and RNDr. Leoši Štefkovi za jejich neocenitelnou podporu tohoto projektu. Výjimečný dík patří panu Davidu Sojkovi za technickou asistenci při terénních pracích a Mgr. Vlastě Dadejové za profesionální fotografování. V neposlední řadě bychom rádi poděkovali všem, kteří se podíleli na tomto projektu, zvláště brigádníkům, kteří se účastnili terénních pracích.

Projekt je financován z programu SoMoPro. Výzkum vedoucí k těmto výsledkům získal finanční příspěvek Evropského společenství v rámci Sedmého rámcového programu (FP/2007-2013) dle Grantové dohody č. 229603. Výzkum je dále spolufinancován Jihomoravským krajem a Ústavem antropologie Masarykovy univerzity.

Ladislav Nejman, Nela Doláková, Lenka Lisá, Ivan Horáček, Jan Novák, Duncan Wright, Rachel Wood, Martina Pacher, Sandra Sázelová, Martin Holub, Antonín Přichystal, Miriam Nývltová Fišáková, Aleš Bajer, Robert H. Gargett, Sheahan Bestel, Peter Ross

Literatura

Kukla, J. 1968: Comment on Valoch: Evolution of the Palaeolithic in Central and Eastern Europe. *Current Anthropology* 9, 378–80.

Obr. 23. Želeč, plán jižního okraje ondratické pískovny se zakreslením polohy jednotlivých sond.

Fig. 23. Map of the southern part of the Ondratice sand mine with the location of particular trenches.

Musil, R. 1965: *Die Erforschung der Höhle Pod hradem 1956-1958*. Anthropos 18 (N.S. 10), Brno.

Nerudová, Z., Přichystal, A., Neruda, P. 2012: Revize nálezů z jeskyně Pod hradem v Moravském krasu. *Archaeologické rozhledy* 64, 136–152.

Pelíšek, J. 1965: Die Quartersedimente der Höhle Pod hradem in mittleren Teil des Mährischen Karstes. In: *Die Erforschung der Höhle Pod hradem 1956-1958*. Anthropos 18 (N.S. 10), Brno, 109–132.

Resumé

Systematic excavations in Pod Hradem cave (Moravian Karst) have exposed ten layers dating to Marine Isotope Stage 3. A large number of highly fragmented bones (mainly *Ursus spelaeus*) have been recovered. Pollen, charcoal, stable isotope, microfauna and properties of sediments are being used as proxies to make interpretations about palaeoenvironments and palaeoclimates. Results of a micromorphological study have revealed evidence about the origin of sediments. A small number of isolated artefacts, as well as a cultural layer containing charcoal, burnt bones, manuports and stone artefacts have been found. Results will be published in several upcoming publications in the near future.

ŽELEČ (K. Ú. ŽELEČ NA HANÉ, OKR. PROSTĚJOV) Holcase. Počátek mladého paleolitu. Sídliště. Záchraný výzkum.

V roce 2012 pokračoval záchraný výzkum paleolitického sídliště v těžebním pásmu ondratické pískovny na katastrálním území obce Želeč (srov. Škrdla, Mlejnek 2010; Mlejnek a kol. 2011; Mlejnek, Škrdla 2012), které se nachází v bezprostřední blízkosti známé povrchové lokality Ondratice I/Želeč – Velká Začaková, Holcase

(Mlejnek a kol 2012) – viz obr. 23. Hlavními cíli výzkumu bylo rozšíření získaného souboru štipané industrie, získání uhlíků pro AMS datování lokality a antrakologickou analýzu a vzorků sedimentu na analýzu fytolitů.

V průběhu výzkumné sezony 2012 došlo k rozšíření sondy 4a o dalších 9 m² severovýchodním směrem na celkových 21 m² (obr. 24). Zdá se, že tímto směrem hustota nálezů mírně klesá, přesto se podařilo rozšířit soubor štipané industrie o dalších 23 zaměřených artefaktů a 111 drobných kusů štipané industrie nalezených při proplavování sedimentu. Bohužel se jedná většinou pouze o odpad, pouze jeden artefakt bylo možné klasifikovat jako nevýrazný odštěpovač. Všechny nalezené artefakty pocházely z okolí stratigrafického rozhraní mezi vrstvou *d* (oranžově-hnědý půdní sediment) a *e* (miocenní písek v podloží) – viz obr. 25. Nepodařilo se nám odkryt žádná nová ohniště ani výraznější uhlíkové čočky. Zajímavým nálezem jsou desky kulmské břidlice nacházející se na povrchu miocenního písku, které mohly být na lokalitu doneseny lidmi a mohly sloužit jako součást vybavení sídliště (*site furniture*) – obr. 26 (Binford 1979).

V rámci snahy o získání vzorků na AMS datování byly v prostoru těžebního pásma bagrem vyhloubeny tři nové sondy (11–13). V sondě 12 (obr. 27) se vyrýsovaly dva tmavší objekty, z nichž jeden (12b) byl interpretován jako rozplavené ohniště, v případě dalšího objektu (12a), asi 0,5 m široké a 15 cm hluboké zahloubeniny vyplněné organickým materiálem obsahujícím uhlíky, není zatím interpretace jistá. V okolí tohoto objektu (sonda 12a) bylo odkryto dalších 3,5 m² plochy a v místě rozvlečeného ohniště (sonda 12b) další 1 m² plochy. Celkem bylo tedy v průběhu výzkumné sezony 2012 prozkoumáno 13,5 m². V sondě 12b byl *in situ* zaměřen pouze jeden větší artefakt, dalších 20 menších nálezů štipané industrie pochází z výplavu. V sondě 12a bylo nalezeno pouze 5 drobných uštěpů ve výplavu. Několik dalších artefaktů se našlo